

Koskenkylä, Heikki; Rantama, Jaana

Working Paper

Pankkien korkomarginaalit ja korkokatteet Pohjoismaissa

Bank of Finland Discussion Papers, No. 16/1995

Provided in Cooperation with:

Bank of Finland, Helsinki

Suggested Citation: Koskenkylä, Heikki; Rantama, Jaana (1995) : Pankkien korkomarginaalit ja korkokatteet Pohjoismaissa, Bank of Finland Discussion Papers, No. 16/1995, ISBN 951-686-455-4, Bank of Finland, Helsinki,
<https://nbn-resolving.de/urn:nbn:fi:bof-20140807517>

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/211729>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

SUOMEN PANKIN KESKUSTELUALOITTEITA

16/95

Heikki Koskenkylä — Jaana Rantama

Rahoitusmarkkinaosasto

17.5.1995

Pankkien korkomarginaalit ja
korkokatteet Pohjoismaissa

Suomen Pankki
PL 160, 00101 HELSINKI
☎ (90) 1831

Heikki Koskenkylä – Jaana Rantama

Rahoitusmarkkinaosasto

17.5.1995

Pankkien korkomarginaalit ja korkokatteet Pohjoismaissa

ISBN 951-686-455-4
ISSN 0785-3572

Suomen Pankin monistuskeskus
Helsinki 1995

Tiivistelmä

Selvityksessä tarkastellaan Pohjoismaiden pankkien korkomarginaalin ja suhteellisen korkokatteen (korkokate/tase) kehitystä viime vuosien ajalta.

Korkomarginaali määritellään kunkin maan omassa valuutassa laskettujen luottojen ja talletusten keskikorkojen eroksi. Marginaalia arvioidaan lähinnä sopimuskorkojen osalta. Norjan ja Suomen osalta on voitu laskea myös järjestämättömien saamisten vaikutus toteutuneeseen korkomarginaaliin. Korkomarginaalia on Suomen ja Ruotsin osalta pystytty arvioimaan myös sektoreittain.

Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa korkomarginaali nousi rahoitusmarkkinoiden liberalisoinnin yhteydessä 1980-luvun jälkipuoliskolla, Ruotsissa selvästi eniten. Kuluvan vuosikymmenen alussa marginaalit kääntyivät selvään laskuun. Suomessa tapahtui kuitenkin tilapäinen nousu pankkikriisin pahimpina vuosina 1992-1993, mutta sen jälkeen marginaali on laskenut Suomessakin. Tanskan pankkien korkomarginaali on ollut Pohjoismaiden alhaisin. Vuodenvaihteessa 31.12.1994 marginaalit olivat seuraavat: Tanska 4.2 %, Norja 4.4 %, Suomi 4.9 % ja Ruotsi 5.7 %.

Korkomarginaalien lasku viime aikoina johtuu mm. pankkikilpailun lisääntymisestä ja luoton kysynnän vähäisyydestä. Pankkien parantunut kannattavuus mahdollistaa marginaalien alentamisen.

Pohjoismaiden pankkien suhteelliset korkokatteet ovat kohonneet pankkikriisin hellittäessä. Korkojen nousu viime vuonna heikensi kuitenkin suhteellisia ja pääosin absoluuttisiakin korkokatteita. Suomessa suhteellinen korkokate nousi viime vuonna johtuen lähinnä pankkien taseen supistumisesta. Suomessa on selvästi Pohjoismaiden alhaisin suhteellinen korkokate.

Sisällys

	Sivu
Tiivistelmä	3
1 Johdanto	7
2 Korkomarginaali Suomessa	8
2.1 Korkomarginaalin kehitys viime vuosina	8
2.2 Järjestämättömien saamisten vaikutus korkomarginaaliin	9
2.3 Kotitalouksien ja yritysten luottojen hinnoittelu	10
3 Korkomarginaali Ruotsissa	14
4 Korkomarginaali Norjassa	17
5 Korkomarginaali Tanskassa ja Islannissa	18
6 Pohjoismaiden pankkien suhteelliset korkokatteet	19
Lähteet	22
Liitteet 1-4	23

1 Johdanto

Pankkien kannattavuus on ollut viime vuosina Pohjoismaissa Tanskaa lukuun ottamatta vähintäänkin epätydyttävä. Suurin yksittäinen syy tähän on ollut luottotappioiden moninkertaistuminen 1980-luvun "normaaleista vuosista". Myös järjestämättömien ja alikorkoisten saamisten korkokatetta pienentävä vaikutus on ollut huomattava.

Perinteisesti Pohjoismaisten pankkien tuotoista runsas puolet muodostuu korkokatteesta, so. korollisten saamisten ja velkojen aikaansaamien tuottojen ja kulujen erotuksesta. Korkotulot saadaan pääosin antolainauksesta ja korkomenot syntyvät talletuksista sekä muusta varainhankinnasta. Korkokatteen taso riippuu sekä korkoa tuottavien tase-erien että korkomarginaalin kehityksestä. Korkomarginaali puolestaan määräytyy luotto- ja talletuskorkojen erona.

Koska selvityksen keskeinen tavoite on analysoida Pohjoismaiden pankkien paljon puhuttua ja suureksi todettua korkomarginaalien eroa, lähtökohdaksi on valittu pankin luotto- ja talletusasiakas. Asiakkaan kannalta on keskeistä, paljonko hän joutuu maksamaan luotosta korkoa tai paljonko hän saa talletuksilleen korkoa. Toisaalta korkomarginaali vaikuttaa oleellisesti pankkien kannattavuuden kehitykseen. Korkomarginaalien kansainvälistä vertailua vaikeuttavat kuitenkin erilaiset pankkipalvelujen hinnoittelujärjestelmät sekä rahoitusjärjestelmien erot.

Lisäksi selvityksessä tarkastellaan tuloslaskelmasta saatavan korkokatteen ja taseen välisen suhteen kehitystä. Korkomarginaali vaikuttaa olennaisesti tämän suhdeluvun kehitykseen. Suhteellinen korkokate on puolestaan tärkeä tekijä pankin kannattavuudessa.

2 Korkomarginaali Suomessa

2.1 Korkomarginaalin kehitys viime vuosina

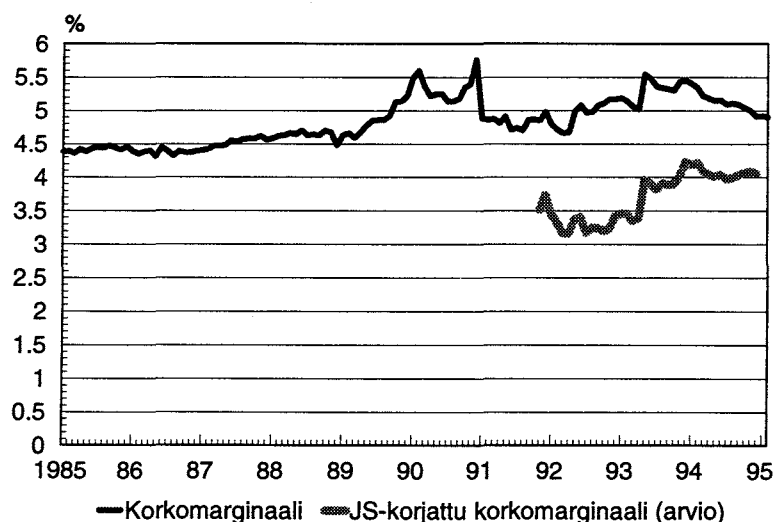
Pankkien korkomarginaalia on seuraavassa arvioitu laskemalla markkaluottojen keskimääräisen sopimuskoron ja markkatalletuskannan keskikoron erotus. Korkomarginaalia tarkasteltaessa on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että talletuskanta oli vuosikymmenen alussa selvästi luottokantaa pienempi. Suurimmillaan ero oli noin 60 mrd. markkaa. Näin ollen pankit rahoittivat osan luotonannostaan markkinaehtoisella varainhankinnalla, jonka korko oli selvästi talletusten keskimääräistä korkoa korkeampi. Luottokanta on kuitenkin jatkuvasti supistunut ja talletuskanta on vastaavasti vahvistunut. Tällä hetkellä talletuskanta ja luottokanta ovatkin suunnilleen saman suuruisia, joten tuoreimmat arviot korkomarginaalista kuvaavat paremmin pankin saamaa tuottoa.

Pankkien korkomarginaali alkoi kasvaa hitaasti korkosäännöstelyn purkaututtua (kuvio 1, luvut liite 1). Luottokorkojen talletuskorkoja nopeampi kasvu levensi vuosina 1989–1990 korkomarginaalia. Vuoden 1990 lopun korkopiikki ja sitä vuoden 1991 alussa seurannut korkomarginaalin lähes prosenttiyksikön kaventuminen johtui lähdeveron voimaantulosta vuoden vaihteessa. Ennen vuoden vaihdetta korkomarginaali kasvoi, kun yleisö talletti mm. pitkäaikaisilta tileiltä erääntyneitä varoja matalakorkoisille käyttelytileille odottamaan lähdeveron voimaantumia. Vuoden vaihteen jälkeen varat siirrettiin lähdeverollisille korkeakorkoisille tileille, mistä seurasi marginaalin välitön kaventuminen. Lähdeveron voimaantulo sai aikaan kilpailun talletuksista ja varoja siirtyikin huomattavia määriä matalakorkoisilta verottomilta tileiltä korkeakorkoisille verollisille tileille.

Kuvio 1.

Talletuspankkien korkomarginaali

Markkaluottojen keskikorko – markkatalletusten keskikorko

Järjestämättömien saamisten määrä alkoi kasvaa nopeasti vuonna 1991. Pankit pyrkivät vahvistamaan järjestämättömien saamisten heikentämää korkokatetta laajentamalla korkomarginaalia. Markkinakorkojen ja peruskoron laskiessa sekä pankkikriisin syvetessä vuonna 1993 valtiolta laski verottomien käyttelytilien enimmäiskorkoa kaksi kertaa (touko- ja marraskuussa) yhteensä 2.5 prosenttiyksikköä. Korkomarginaaliin sillä oli runsaan puolen prosenttiyksikön laajentava vaikutus.

Pankkien rahoituksenvälityksen korkomarginaali supistui kuitenkin jälleen vuonna 1994, koska markkaluottojen korot laskivat nyt enemmän kuin markkatalletusten korot. Koko luottokannan keskikorkoa laski vuonna 1994 lähinnä heliborsidonnaisten luottojen sekä kiinteäkorkoisten luottojen korkojen aleneminen ja ko. luottojen määrän kasvaminen (liite 2).

Jaettaessa uudet markkaluotot kotitalouksien ja muiden sektoreiden osalta korkosidonnaisuuden mukaan osiin (liite 3) havaitaan, että kotitalouksille myönnetty uudet luotot ovat lähinnä primekorkosidonnaisia tai helidorsidonnaisia. Muille sektoreille, lähinnä yrityksille ja rahoituslaitoksille, myönnetty uudet luotot ovat vastaavasti lähes yksinomaan heliborsidonnaisia tai kiinteäkorkoisia. Pankkien rahoituksenvälityksen korkomarginaalin kaventuminen vuonna 1994 ei koitunut pankkien yksityisasiakkaiden eduksi, sillä kiinteäkorkoisten luottojen ja yritysten heliborsidonnaisten luottojen korot laskivat enemmän kuin kotitalouksille myönnettyjen primekorkoisten ja heliborsidonnaisten luottojen korot.

Pankit ovat myöntäneet viimeisen parin vuoden aikana muille sektoreille kuin kotitalouksille yhä enemmän kiinteäkorkoista luottoa. Samaan aikaan ko. luottojen korot ovat laskeneet selvästi. Koko luottokannan keskikoron laskuun onkin selvästi eniten vaikuttanut kiinteäkorkoisten luottojen koron lasku. Osa kiinteäkorkoisesta luotonannosta on suunnattu rahoituslaitossektoriin. Rahoituslaitossektorin uusien luottojen määrä onkin kahden viimeisen vuoden aikana kasvanut selvästi ja korko laskenut (liite 4). Samaan aikaan kun rahoituslaitosten uusien luottojen määrä on kasvanut niiden suhde rahoituslaitosten luottokantaan on myös noussut lähes kaksinkertaiseksi, mikä viittaa luottojen maturiteetin lyhenemiseen. Pankit ovatkin todennäköisesti rahoittaneet omiin konserneihinsa kuuluvia rahoitusyhtiöitä maturiteeteiltaan hyvin lyhyillä matalakorkoisilla luotoilla. Näin ollen osa korkomarginaalin kaventumisesta parin viime vuoden aikana johtuu pankkikonserniin sisäisen rahoituksen muutoksesta.

2.2 Järjestämättömien saamisten vaikutus korkomarginaaliin

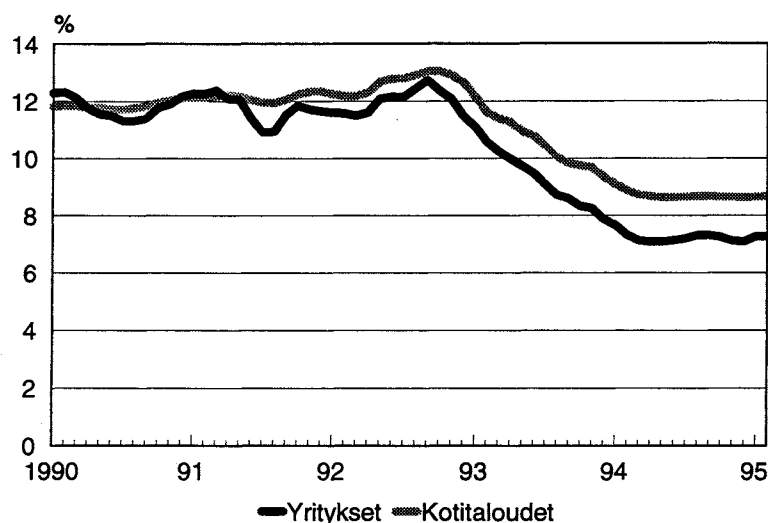
Pankkien rahoituksenvälityksen korkomarginaali oli viime vuoden lopussa viisi prosenttiyksikköä. Markkaluottojen keskikorkona on käytetty pankkien ilmoittamia luottojen sopimuskorkoja, jotka eivät viime vuosina ole vastanneet korkoja, joita pankit todellisuudessa ovat saaneet luotoista. Ottamalla laskelmiin mukaan järjestämättömien saamisten määrä saadaan arvio pankkien saamista nettokorkotuotoista (kuvio 1, JS-korjattu korkomarginaali). Järjestämättömien saamisten osuus pankkien markkaluotoista on jouduttu osittain arvioimaan (Rahoitustarkastus), mutta järjestämättömien saamisten vaikutus pankkien korkomarginaaliin on ollut suurimmillaan noin

1.9 prosenttiyksikköä. Pankkien saamatta jääneillä korkotuotoilla on siten tuntuva vaikutus todelliseen korkomarginaaliin, vaikka markkinakorkojen laskiessa järjestämättömien saamisten korkokustannukset ovatkin laskeneet. Viime vuoden lopulla järjestämättömien saamisten vaikutus korkomarginaaliin oli enää yksi prosenttiyksikkö.

2.3 Kotitalouksien ja yritysten luottojen hinnoittelu

Tarkasteltaessa erikseen yritysten ja kotitalouksien luottokorkoja havaitaan, että niiden korot erkaantuivat toisistaan vuoden 1992 jälkipuoliskolla (kuvio 2). Vuoden 1994 lopussa eroa oli jo 1.5 prosenttiyksikköä.

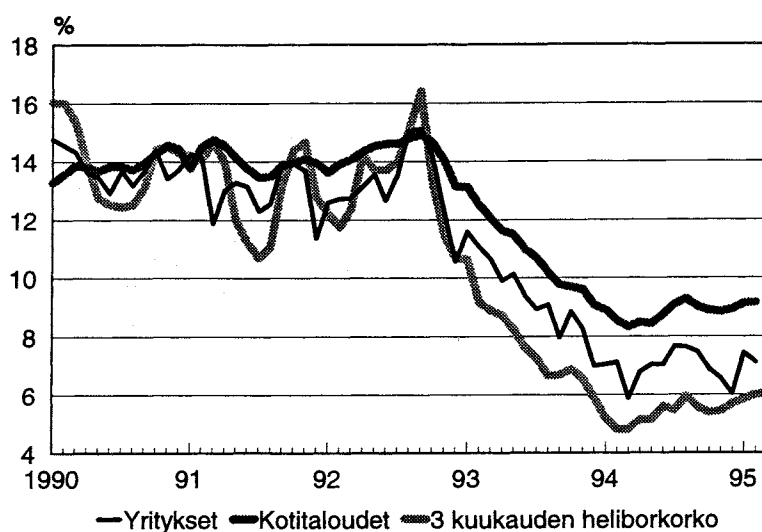
Kuvio 2. Markkaluottojen keskikorko sektoreittain

Markkinakorot lähtivät jyrkkään laskuun lokakuussa 1992 markan kellutus päätöksen jälkeen (kuvio 3). Yritysten uusien luottojen keskikorko seurasi muutaman kuukauden markkinakoron laskua, mutta vuoden 1993 alusta lähtien pankit eivät enää siirtäneet markkinakorkojen laskua täysimääräisesti uusien yritysluottojen korkoihin vaan laajensivat korkomarginaalia. Kotitalouksien uusien luottojen korkoja markkinakoron lasku alensi huomattavasti vähemmän kuin yritysluottojen korkoja. Joulukuussa 1994 uusien yritysluottojen ja kotitalousluottojen korkoero oli peräti 2.9 prosenttiyksikköä.

Kuvio 3.

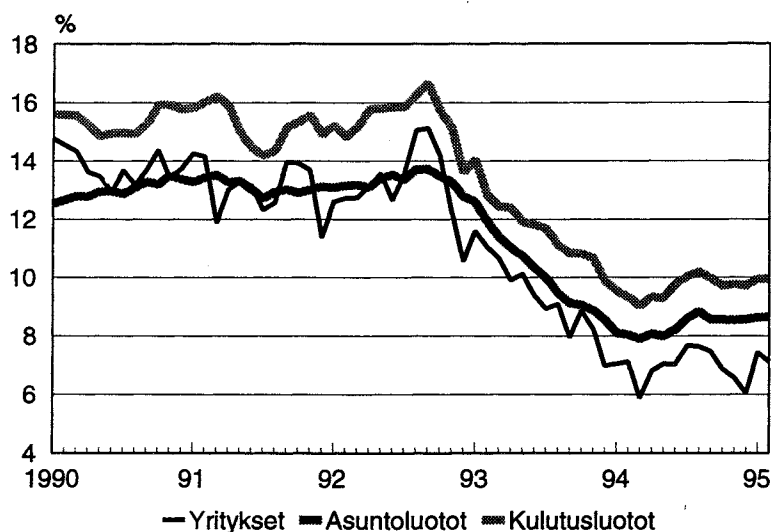
Uusien luottojen keskikorko sektoreittain

Hajoitettaessa kotitalouksien luotot kulutusluottoihin ja asuntoluottoihin havaitaan, että pankkien hinnoittelupolitiikka muuttui markkinakorkojen laskiessa. Uusien yritysluottojen ja asuntoluottojen korot olivat melko samalla tasolla 1990-luvun alkuvuodet, kun taas kulutusluottojen korot olivat selvästi korkeammalla (kuvio 4). Vuoden 1992 loppupuolelta lähtien uudet asuntoluotot ovat olleet yritysluottoja kalliimpia erityisesti vuoden 1994 aikana. Uusien asuntoluottojen ja kulutusluottojen korkoero on kuitenkin vastaavana aikana kaventunut selvästi vuosikymmenen alkuvuosiin verrattuna.

Kuvio 4.

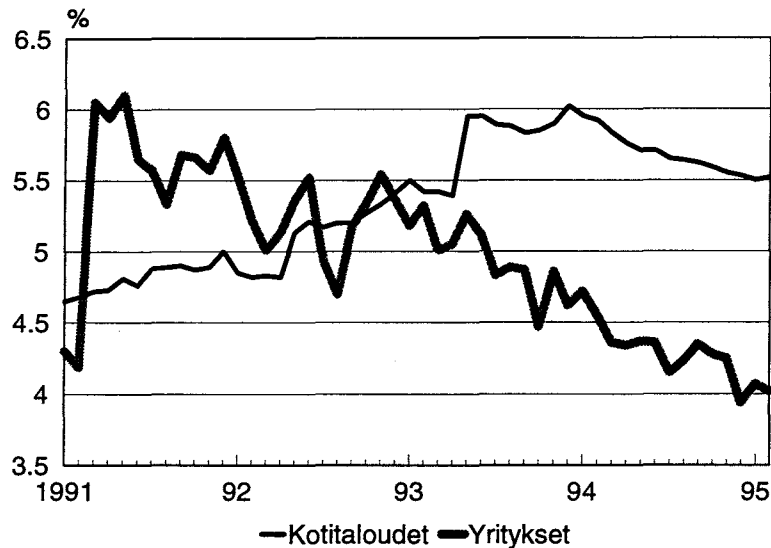
Uusien luottojen korkoja

Yleisön talletuksia ei ole tilastoitu sektoreittain, mutta karkea jako kotitalouksien ja yritysten välillä voidaan tehdä verokohtelun mukaan. Vuosien 1991–1992 aikana pankit maksoivat kotitalouksien talletuksille runsaan prosenttiyksikön korkeampaa

korkea kuin yritysten talletuksille. Ero on kuitenkin kaventunut viime vuosina. Pankkien kotitalouksilta perimän korkomarginaalin leventymisen taustalla ei siten niinkään ole talletusten hinnoittelu vaan kuten jo aikaisemmin todettiin kotitalousluottojen selvästi yritysluottoja korkeammat korot. Pankkien saama tuotto kotitaloussektorista onkin kasvanut tasaisesti, mutta tuotto yrityssektorista on kaventunut oleellisesti (kuvio 5). Tällä hetkellä ko. sektoreiden korkomarginaalien ero on jo noin puolitoista prosenttiyksikköä.

Kuvio 5. Korkomarginaalit sektoreittain

Yritysten talletukset ja luotot samoin kuin kotitalouksien talletukset ja luotot eivät kuitenkaan olleet tasapainossa. Yritysten talletuksia on ollut tarkastelujaksolla 25–40 mrd. markkaa vähemmän kuin yritysten luottoja. Vastaavasti kotitalouksien talletuksia on ollut 30–60 mrd. markkaa enemmän kuin kotitalouksien luottoja. Pankkien saama todellinen tuotto yrityssektorista on vielä esitettyä alhaisempi, jos otetaan huomioon, että yritykset sijoittavat likvidejä varojaan talletuksia tuottavammin esim. pankkien sijoitustodistuksiin. Näin ollen esitetyt korkomarginaalit sektoreittain ovat vain suuntaa antavia.

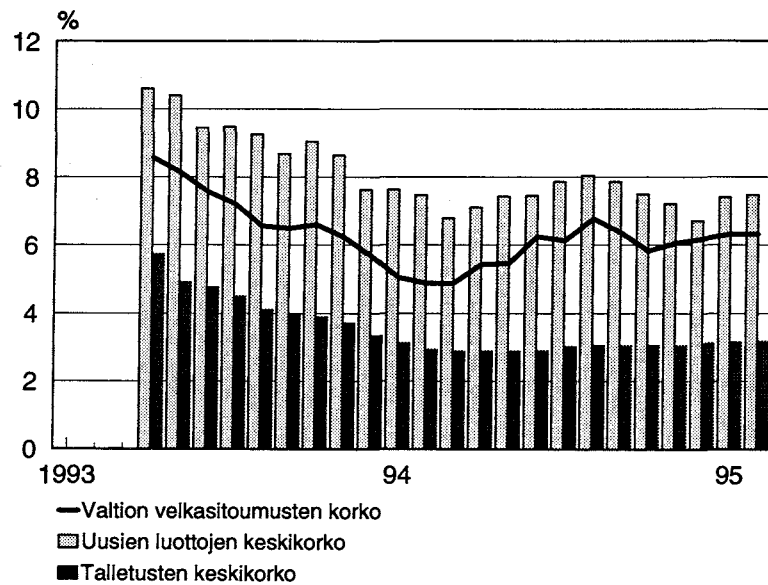
Kotitalouksien maksamaa korkeaa korkomarginaalia voidaan osittain selittää sillä, että pankit veloittavat osan kotitalouksien käyttämisestä pankkipalveluista esim. maksupalveluista korkomarginaalin muodossa. Toisaalta marginaali on leventynyt samaan aikaan kun pankit ovat muuttaneet palveluiden hinnoittelua kustannusvastaavaan suuntaan. Näyttääkin siltä, että pankit ovat hidastaneet järjestämättömien saamisten ja yritysluottojen uudelleenjärjestelyjen aiheuttamaa korkomarginaalin kaventumista veloittamalla kotitalouksilta yrityksiä korkeampia korkoja, vaikka kotitalousluottojen riski on selvästi yritysluottojen riskiä alhaisempi.

Kuluvana vuonna pankkien keskimääräinen korkomarginaali todennäköisesti supistuu hiukan, koska luoton kysyntä on edelleen melko vähäistä ja kilpailu sen myötä kiristyy. Kilpailun kiristymisestä on jo hieman viitteitä. Uusien luottojen keskikoron ja riskittömän lyhyen koron (valtion 3 kk velkasitoumusten) välinen erotus alkoi kaventua viime vuoden lopulla, mikä viittaa siihen, että kilpailutilanne

markkinoilla on kiristynyt (kuvio 6.). Pankit hyväksyvät kapenevan marginaalin saadakseen luottoja kaupaksi. Kilpailuaste vaihtelee alueellisesti, mutta valtakunnallisesti kilpailun kiristymistä lieventäneen KOP-SYP-fuusio. Kilpailua lisää toisaalta ruotsalaisten pankkien toiminnan laajeneminen erityisesti yrityssektorissa.

Kuvio 6.

Valtion velkasitoumusten korko, uusien luottojen kesikorko ja talletusten kesikorko

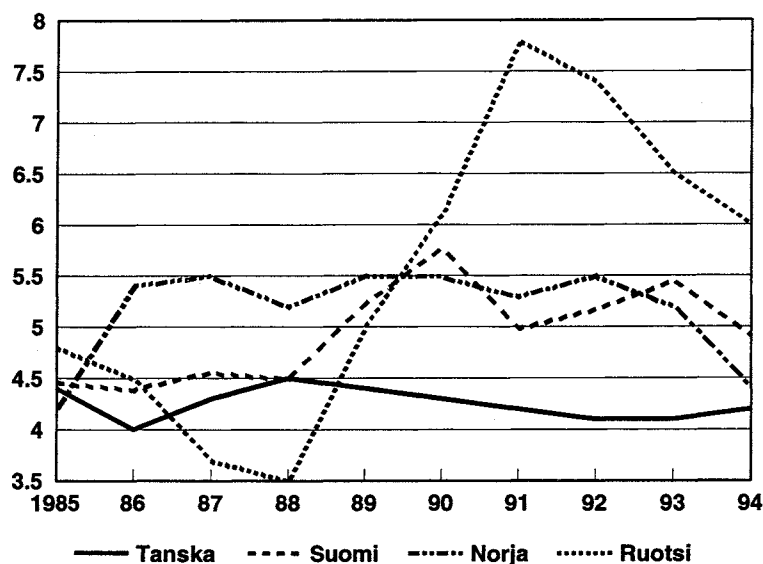

3 Korkomarginaali Ruotsissa

Ruotsin pankkien korkomarginaali oli 1980-luvun jälkipuoliskolla suunnilleen samaa tasoa kuin muissa pohjoismaissa eli 4–5 prosenttiyksikköä (ks. kuvio 7). Vuoden 1989 jälkeen korkomarginaali nousi selvästi ja se oli vuonna 1991 peräti 7.8 prosenttiyksikköä.

Kuvio 7.

Pankkien korkomarginaali pohjoismaissa

Korkomarginaali kohosi huomattavasti Ruotsissa vuosina 1990–1992. Syyksi tälle nousulle on esitetty pankkien kilpailun vähenemistä sekä pankkien pyrkimystä maksattaa tappioitaan yleisöllä. Johan Lybeck on arvioinut, että pankkien asiakkaat maksoivat vuosina 1990–1993 ylimääräisinä nettokorkoina noin 65 miljardia kruunua suuresti kasvaneen korkomarginaalin kautta (Lybeck, 1994). Vertailupohjana on tällöin käytetty noin 4.5 prosenttiyksikön marginaalia.

Yleisö ja poliitikot ovat kritisoineet viime ja tänä vuonna mm. lehdistössä voimakkaasti pankkien suuria korkomarginaaleja. Julkinen kritiikki ja pankkien kilpailun lisääntyminen ovat osaltaan vaikuttaneet korkomarginaalin huomattavaan laskuun vuoden 1993 jälkeen.

Tässä tarkasteltavaan pankkien korkomarginaaliin ei sisälly kiinnitysluottolaitosten (bostadsinstitut) marginaali. Ne myöntävät Ruotsissa pääosan asuntoluotoista ja rahoittavat luotonantonsa asunto-obligaatioilla. Kiinnitysluottolaitosten korkomarginaali on ollut varsin alhainen. Viime aikoina se on ollut alle yhden prosenttiyksikön (obligaatorahoituksen korko 11.3–11.5 % ja luottokorot 12.2–12.5 % kymmenen vuoden maturiteetille).

Pankkien korkomarginaali käsittää kruunumääräisen antolainauksen sekä ottolainauksen. Siihen eivät sisälly valuuttamääräinen antolainaus, antolainaus muille rahoituslaitoksille ja arvopaperisijoitukset. Näistä toiminnoista keskimääräinen

korkomarginaali on huomattavasti alhaisempi (arviolta 1–2 prosenttiyksikköä) kuin anto- ja ottolainauksesta kruunuissa.

Taulukossa 1 tarkastellaan Ruotsin kuuden suurimman pankin anto- ja ottolainauskorkoja sektoreittain ja luotto- ja tilityypeittäin sekä keskimääräisiä kokonaiskorkomarginaaleja (lähde: Sveriges Riskbanks ränteanalys).

Taulukko 1. **Ruotsin pankkien (kuusi suurinta) korkoja ja korkomarginaaleja, 31.12.1994**

	Antolainaus				Kanta, mrd. kr
	Lainat	Päivälainat	Muut	Yhteensä	
Yritykset ¹	9.7	8.0	11.2	10.1	192
Kotitaloudet	11.2	-	13.8	11.5	149
Muut (kunnat, seurakunnat jne.)	9.7	7.9	9.6	9.6	24
Yhteensä	10.7	8.0	11.5	10.6	364

	Ottolainaus				Yhteensä	Kanta, mrd. kr
	Säästötilit	Käyttelytilit	Päivätilit	Muut tilit		
Yritykset ¹	5.4	5.0	7.4	7.0	5.7	140
Kotitaloudet	5.0	2.2	-	7.3	4.4	343
Muut	4.9	6.3	7.4	7.0	6.2	62
Yhteensä	5.0	4.3	7.4	7.1	4.9	545

	Korkomarginaalit, yhteensä
Yritykset ¹	4.4
Kotitaloudet	7.1
Muut	3.4
Yhteensä	5.7

1) Yritykset ei sisällä rahoituslaitoksia.

Taulukosta 1 havaitaan, että kotitaloudet maksavat luotoistaan keskimäärin korkeampia korkoja kuin muut sektorit. Alhaisimpia korkoja maksavat julkistalouden yhteisöt, joiden osalta konkurssiriskiä ei juuri ole. Ottolainauskoroissa erot sektoreiden välillä ovat samanlaiset kuin luottokoroissa. Transaktiotileiltä

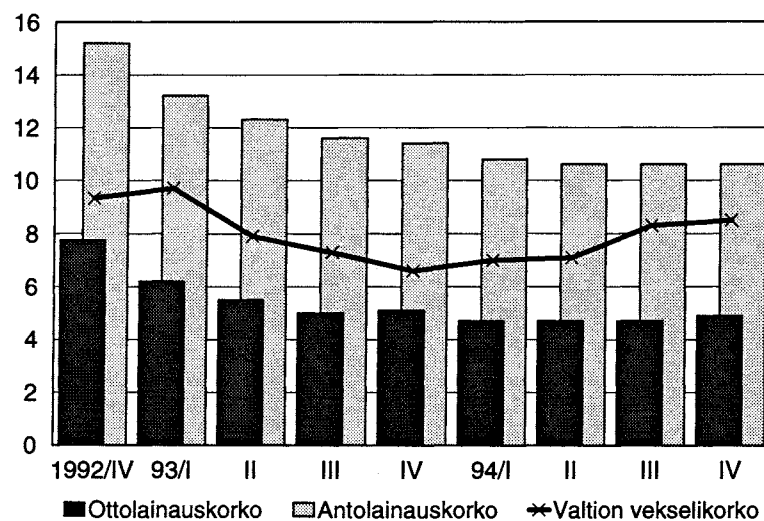
kotitaloudet saavat varsin alhaista korkoa. Pankkien perimä korkomarginaali on selvästi korkein kotitalouksien osalta ja alhaisin julkisille yhteisöille.

Kuviossa 8 esitetään pankkien keskimääräiset anto- ja ottolainauskorot sekä valtion vekseleiden korko. Kilpailutilanne markkinoilla vaikuttaa anto- ja ottolainauskorkojen muutoksiin suhteessa valtion vekselien korkoon (6 kuukauden korko). Kuvioista nähdään, että pankkien korot eivät ole reagoineet syksyllä 1994 lyhyen vekselikoron kasvuun. Vekselikorko heijastaa pankkien marginaalirahoituksen kustannusta. Luotonannon korkomarginaali lyhyeen markkinakorkoon nähden on kaventunut syksyllä 1994. Heikkona pysynyt luoton kysyntä on kiristänyt kilpailua pankkien kesken ja pankit ovat joutuneet tinkimään luotonannon marginaaleistaan.

Pankkien keskimääräisen korkomarginaalin arvioidaan alenevan Ruotsissa edelleen kuluvana vuonna. Tämä johtuu kasvavasta kilpailusta pankkisektorilla, vähäisestä luotonkysynnästä ja pankkien parantuneesta kannattavuudesta. Suuren yleisön ja poliitikkojen painostus voi myös jatkossa vaikuttaa alentavasti pankkien korkomarginaaliin kruunumääräisessä anto- ja ottolainauksessa.

Kuvio 8.

Pankkien anto- ja ottolainauskorot sekä valtion vekseleiden korko

4 Korkomarginaali Norjassa

Norjan pankkien korkomarginaali (kruunumääräinen anto- ja ottolainaus yleisöltä) on liikkunut huomattavasti tasaisemmin kuin Ruotsissa (kuvio 7). Myös Norjassa korkomarginaali kasvoi jonkin verran rahoitusmarkkinoiden liberalisoinnin yhteydessä 1980-luvulla. Korkomarginaalin kasvu oli runsaan yhden prosenttiyksikön luokkaa kuten Suomessa ja siis huomattavasti vähemmän kuin Ruotsissa. Pankkien korkomarginaali on laskenut 1990-luvun alun jälkeen tasaisesti ollen nykyisin jo lähellä neljän prosenttiyksikön tasoa.

Taulukossa 2 tarkastellaan Norjan pankkien keskimääräisiä anto- ja ottolainauskorkoja sekä keskimääräistä korkomarginaalia vuosina 1992–1994.

Taulukko 2. **Norjan pankkien keskimääräiset anto- ja ottolainauskorot sekä korkomarginaali 1992–1994**

	(1)			(2)			(3)			(1)-(3)		
	Antolainauskorko (pl. nollakorkoiset lainat)			Antolainauskorko (ml. nollakorkoiset lainat)			Ottolainauskorko			Korkomarginaali		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994	1992	1993	1994	1992	1993	1994
Liikepankit	14.4	11.1	8.6	13.4	10.7	8.3	8.9	5.8	4.2	5.5	5.3	4.4
Säästöpankit	13.9	10.8	8.5	13.3	10.5	8.3	8.5	5.9	4.1	5.4	4.9	4.4

Pankkien anto- ja ottolainauskorot ovat alentuneet huomattavasti vuoden 1992 jälkeen. Erityisesti kiinnittää huomiota korkojen lasku myös viime vuonna, vaikka lyhyet ja pitkät markkinakorot nousivat myös Norjassa kansainvälisen korkokehityksen mukaisesti. Pankkien voimakkaasti parantunut kannattavuus sekä heikko luottojen kysyntätilanne vaikuttivat korkojen laskuun. Myös kilpailu ulkomaisten pankkien taholta painoi korkoja alaspäin. Svenska Handelsbanken menestyi erinomaisesti Norjan pankkimarkkinoilla viime vuonna. Sillä on jo 12 konttoria Norjassa.

Liikepankkien korkomarginaali on ollut viime vuosina hieman korkeampi kuin säästöpankeilla. Vuonna 1994 korkomarginaalien ero hävisi.

Taulukossa 2 on esitetty myös luottokorot mukaan lukien nollakorkoiset saamiset. Nollakorkoisten luottojen vaikutus olisi ollut korkomarginaaliin suurimmillaan noin yhden prosenttiyksikön verran vuonna 1992. Vuonna 1994 vaikutus olisi ollut vain 0.3 prosenttiyksikköä (taulukossa 2 ei ole esitetty korkomarginaalia näin laskettuna). Suomessa järjestämättömien saamisten vaikutus toteutuneeseen korkomarginaaliin on ollut huomattavasti suurempi kuin Norjassa (ks. edellä luku 2).

Korkomarginaalin ei arvioida enää laskevan Norjassa, ei ainakaan paljoa. Luottojen kysynnän elpyessä korkomarginaali voisi jopa hieman kasvaa. Ulkomaisten pankkien aikaansaama kilpailun lisääntyminen Norjan pankkimarkkinoilla jarruttaa kuitenkin korkomarginaalin nousua.

5 Korkomarginaali Tanskassa ja Islannissa

Tanskan pankkien korkomarginaali oli ennen rahoitusmarkkinoiden liberalisointia 1980-luvun alussa noin 6–7 prosenttiyksikköä. Sen jälkeen korkomarginaali aleni tasaisesti noin neljän prosenttiyksikön tasolle vuonna 1986 ja se on pysynyt tällä tasolla viime aikoihin saakka (ks. kuvio 7).

Tanskan pankkien korkomarginaali on pohjoismaiden alhaisin. Alhaisesta marginaalista huolimatta pankkien tulokset ovat olleet Tanskassa paljon paremmat kuin muissa pohjoismaissa. Tämä johtuu ensi sijassa Tanskan pankkien muita pohjoismaita huomattavasti pienemmistä luottotappioista ja järjestämättömistä saamisista.

Islannin pankkien korkomarginaalin arviointia vaikeuttaa indeksoitujen ja indeksoimattomien rahoitusmarkkinoiden rinnakkaisuus.

Taulukossa 3 on esitetty liike- ja säästöpankkien yleisimpiä keskimääräisiä korkoja.

Taulukko 3. Islannin liike- ja säästöpankkien soveltamia korkoja

	1992	1993	1994/2. neljännes
Indeksoimattomat korot:			
Säästötili	1.2	0.8	0.5
Sekkitili	0.4	0.3	0.2
Vekseli (90 pv.)	13.2	15.0	10.7
Debenttuuri	13.5	14.8	10.2
Laina	13.7	15.0	12.1
Indeksoidut korot:			
Määräaikaiset talletukset	5.4	6.1	
6 kk -talletus	3.9	5.0	2.5
Debenttuurilaina	11.0	12.4	9.0

Islannin pankkien korkomarginaali on ollut vuosina 1992–1993 noin 10 prosenttiyksikköä ja jopa sen yli. Viime vuonna korkomarginaali laski selvästi ja sen arvioidaan olevan 7–8 prosenttiyksikköä (Sedlabankin asiantuntijan arvio tammikuussa 1995).

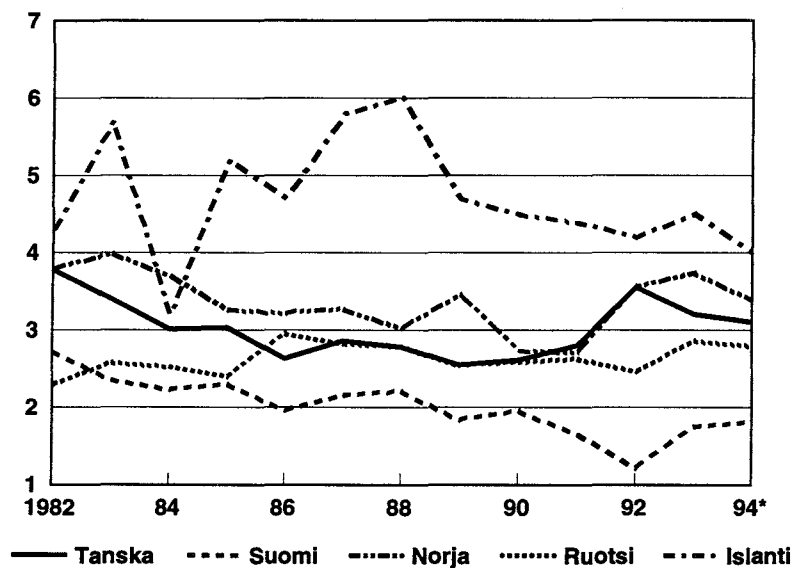
6 Pohjoismaiden pankkien suhteelliset korkokatteet

Pohjoismaiden pankkisektoreiden suhteelliset korkokatteet (korkokate/keskitase) ovat olleet jo pitkän aikaa varsin eri tasoilla.

Islannin pankeilla on ollut selvästi korkein suhteellinen korkokate. Se on kuitenkin alentunut selvästi viime vuosina ollen silti edelleen varsin korkea (noin 4 %).

Suomen pankkien suhteellinen korkokate on edelleen selvästi pohjoismaiden alhaisin (vajaat 2 % viime aikoina). Suhteellinen korkokate on kuitenkin noussut jonkin verran kahtena viime vuotena. Alhainen korkokatteen ja taseen suhde on seurausta suuresta määrästä järjestämättömiä saamisia sekä ns. korkoloukusta. Pankeilla on edelleen paljon peruskorkosidonnaisia luottoja, joiden korko ei ole seurannut markkinakorkojen muutoksia.

Kuvio 9. Pohjoismaiden pankkien korkokate/keskitase, %, 1982-1994

Suomen alhainen suhteellinen korkokate verrattuna muihin pohjoismaihin ei johdu korkomarginaalista, joka on jopa korkeampi kuin Norjassa ja Tanskassa. Sen sijaan järjestelmättömillä saamisilla korjattu korkomarginaali on ollut varsin alhainen (ks. kuvio 1).

Vuoden 1992 jälkeen korkokatteen ja taseen suhde on kohonnut kaikissa muissa pohjoismaissa paitsi Islannissa. Järjestämättömien saamisten määrän pieneneminen on ollut syynä tähän kehitykseen. Ruotsin pankkien suhteellinen korkokate on varsin alhainen ottaen huomioon erittäin korkean korkomarginaalin.

Kaikissa pohjoismaissa markkinakorkojen nousi näyttää vaikuttavan negatiivisesti korkokatteeseen. Tämä johtuu siitä, että pankkien velkojan maturiteetti on keskimäärin lyhyempi kuin saatavien maturiteetti.

7 Lopuksi

Korkomarginaali kertoo rahoituksen välityksen kannattavuudesta eri maissa, mutta vertailu eri maiden välillä voi johtaa harhaan. Korkomarginaali ei ota huomioon, että esimerkiksi tällä hetkellä eri maissa on erilainen pankkipalvelujen hinnoittelujärjestelmä. Joissakin maissa sovelletaan edelleen epäsuoraa hinnoittelua eli yksittäisistä palveluista ei peritä maksuja vaan niistä aiheutuneet kustannukset katetaan muista toiminnoista kuten luotoista saaduilla tuotoilla (ristisubventio). Yhä useammassa maassa ollaan siirtymässä suoraan hinnoitteluun toisin sanoen palveluista peritään palvelukohtaiset hinnat. Lisäksi eri maissa on toisistaan poikkeavia käytäntöjä esimerkiksi transaktiokulujen (esim. luotonvarausprovisio) perimisessä luotonoston yhteydessä – osassa kulut sisällytetään korkoon osassa kulut peritään erikseen.

Toinen vertailua hankaloittava asia on rahoitusjärjestelmien erot. Se toiminta mikä Suomessa hoidetaan pankkijärjestelmän sisällä hoidetaan toisessa maassa pankkijärjestelmän ulkopuolella. Hyvänä esimerkkinä voidaan mainita asuntorahoitusjärjestelmä. Kun Suomessa pankkien osuus uusista asuntoluotoista oli vuonna 1990 yli 80 %, niin vastaavasti Tanskassa pankkien osuus oli vain 12 %.

Ruotsin pankkien korkomarginaali on selvästi Suomen pankkien korkomarginaalia leveämpi (kuvio 7). Edellä esitetyistä seikoista johtuen korkomarginaalien suoraan vertailuun on syytä suhtautua varauksella. Kauppa- ja teollisuusministeriön teettämässä tutkimuksessa rahoituspalvelujen ehdoista ja verotuksesta Euroopan unionissa (Karri Louko, 80/1994) on selvitetty mm. kulutusluottojen ehtoja eri maissa. Tutkimuksesta käy ilmi, että kulutusluottojen marginaali viitekorkoon nähden on Suomessa selvästi alhaisempi kuin Ruotsissa. Mutta kun katsotaan kulutusluoton todellista vuotuista korkoprosenttia eli korkoa missä on otettu huomioon kaikki luotonvaraus- ym. maksut, kuluttaja joutuu Suomessa maksamaan kulutusluotosta korkeampaa korkoa kuin Ruotsissa. Suomessa on siten osa kuluttajilta perittävää korvausta luotosta siirretty toimitusmaksuihin, kun taas Ruotsissa korvaus peritään lähes yksinomaan koron muodossa. Tämä selittää osaltaan Ruotsin Suomea leveämmän korkomarginaalin.

Ruotsin asuntorahoitusjärjestelmä poikkeaa oleellisesti Suomen järjestelmästä. Ruotsissa merkittävin asuntorahoitusmuoto on kiinnitysluottolaitosten myöntämät lainat. Pankit myöntävät ainoastaan täydentävää rahoitusta. Ruotsalaisilla pankeilla on siten asuntoluottojen osuus luottokannasta selvästi pienempi kuin suomalaisilla pankeilla ja vastaavasti kulutusluottojen osuus suurempi. Koska kulutusluotot ovat yleisesti kalliimpaa luottoa kuin asuntoluotot, on selvä, että ruotsalaisten pankkien luottojen keskikorko on korkeampi kuin suomalaisten pankkien myöntämien luottojen keskikorko. Asuntorahoitusjärjestelmien erot selittävät siten myös osin ruotsalaisten pankkien leveää korkomarginaalia.

Lähteet

Danmarks Nationalbank (1993) **Beretning og regnskab.**

Den Danske Pengeinstitutsektor (1994), Økonomiministeriet.

Louko, Karri (1994) **Rahoituspalvelujen ehdot ja verotus Euroopan unionissa, KTM:n tutkimuksia ja raportteja 80/1994.**

Lybeck, Johan (1994) **Facit av finanskrisen**, SNS Förlag Stockholm.

Lybeck, Johan (1994) **Straffa inte bankerna för bankkrisen**, Dagens industri 1.10.1994.

Norges Bank (1995) **Penger og Kreditt 1995/1.**

Norges Bank (1995) **Penger og Kreditt 1994/1.**

Sedlabanki Islands (1993) **Annual Reports.**

Suomen Pankki, **Rahoitusmarkkinat tilastokatsaukset 1990-1995/3.**

Sveriges Riksbank (1994) **Ränteanalys statistik**, tabeller.

Sveriges Riksbank (1992-1994) **Penning- och valutapolitik**, tabeller.

Lisäksi julkaisematonta materiaalia (tilastoja ym.) pohjoismaiden keskuspankeista.

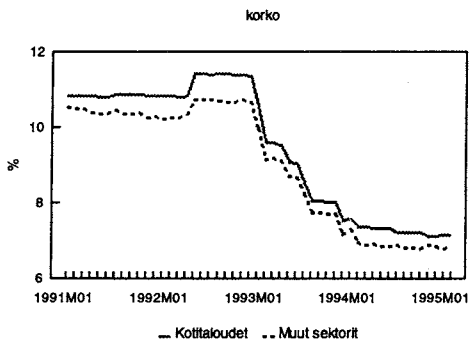
Liite 1.

Talletuspankkien korkomarginaali

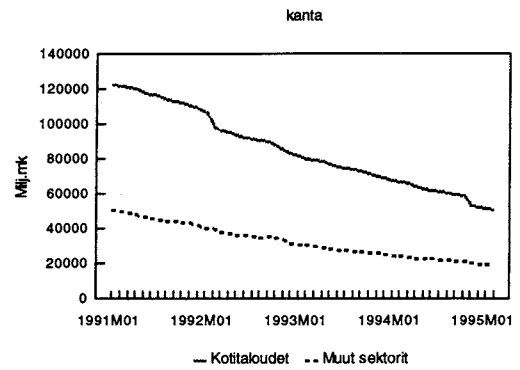
1985M01	4.38	1989M07	4.86	1994M01	5.41
1985M02	4.39	1989M08	4.86	1994M02	5.34
1985M03	4.36	1989M09	4.92	1994M03	5.22
1985M04	4.42	1989M10	5.13	1994M04	5.18
1985M05	4.38	1989M11	5.14	1994M05	5.15
1985M06	4.43	1989M12	5.22	1994M06	5.16
1985M07	4.45	1990M01	5.49	1994M07	5.09
1985M08	4.44	1990M02	5.60	1994M08	5.11
1985M09	4.48	1990M03	5.36	1994M09	5.09
1985M10	4.44	1990M04	5.22	1994M10	5.04
1985M11	4.41	1990M05	5.25	1994M11	5.00
1985M12	4.46	1990M06	5.25	1994M12	4.91
1986M01	4.39	1990M07	5.14	1995M01	4.92
1986M02	4.35	1990M08	5.14	1995M02	4.90
1986M03	4.38	1990M09	5.18		
1986M04	4.40	1990M10	5.34		
1986M05	4.31	1990M11	5.40		
1986M06	4.45	1990M12	5.76		
1986M07	4.39	1991M01	4.89		
1986M08	4.32	1991M02	4.86		
1986M09	4.39	1991M03	4.88		
1986M10	4.37	1991M04	4.81		
1986M11	4.37	1991M05	4.91		
1986M12	4.39	1991M06	4.71		
1987M01	4.40	1991M07	4.74		
1987M02	4.42	1991M08	4.70		
1987M03	4.47	1991M09	4.86		
1987M04	4.47	1991M10	4.87		
1987M05	4.48	1991M11	4.85		
1987M06	4.55	1991M12	4.98		
1987M07	4.53	1992M01	4.79		
1987M08	4.57	1992M02	4.71		
1987M09	4.58	1992M03	4.66		
1987M10	4.58	1992M04	4.67		
1987M11	4.62	1992M05	4.99		
1987M12	4.56	1992M06	5.08		
1988M01	4.58	1992M07	4.97		
1988M02	4.62	1992M08	4.98		
1988M03	4.63	1992M09	5.08		
1988M04	4.66	1992M10	5.11		
1988M05	4.64	1992M11	5.17		
1988M06	4.70	1992M12	5.17		
1988M07	4.63	1993M01	5.19		
1988M08	4.64	1993M02	5.14		
1988M09	4.63	1993M03	5.06		
1988M10	4.70	1993M04	5.02		
1988M11	4.67	1993M05	5.54		
1988M12	4.48	1993M06	5.48		
1989M01	4.63	1993M07	5.36		
1989M02	4.66	1993M08	5.34		
1989M03	4.59	1993M09	5.32		
1989M04	4.67	1993M10	5.30		
1989M05	4.77	1993M11	5.43		
1989M06	4.85	1993M12	5.45		

Liite 2.

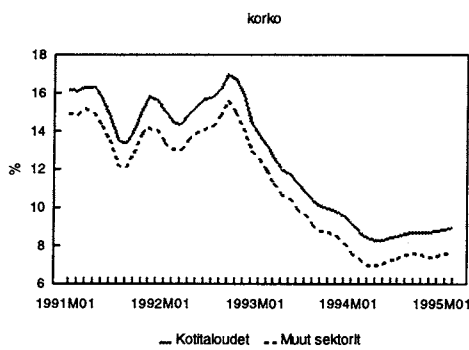
Peruskorkosidonnaiset luotot

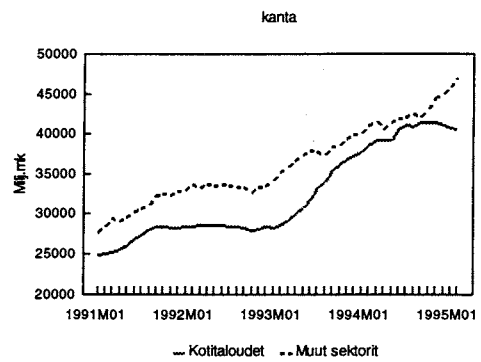
Peruskorkosidonnaiset luotot

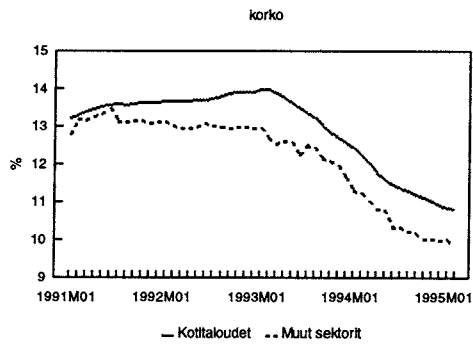
Heliborsidonnaiset luotot

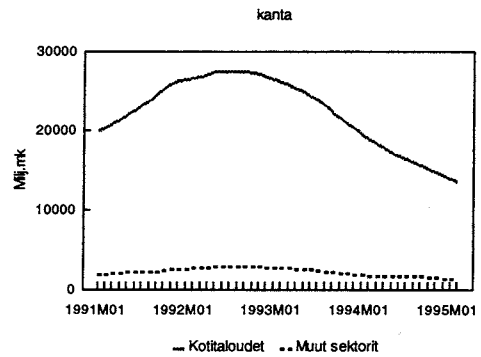
Heliborsidonnaiset luotot

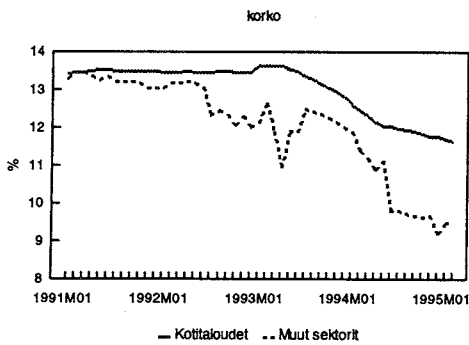
3 vuoden viitekorkoon sidotut luotot

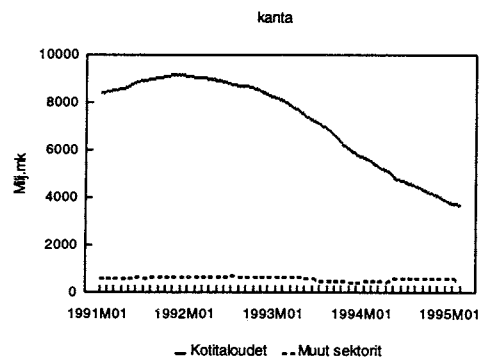
3 vuoden viitekorkoon sidotut luotot

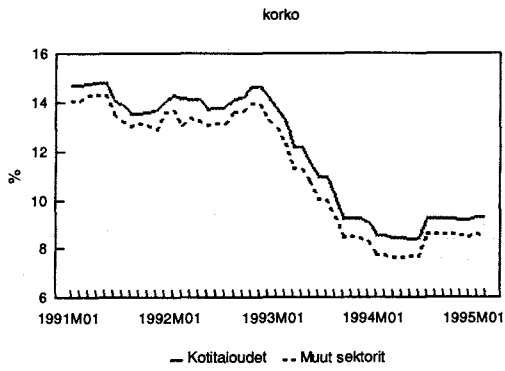
5 vuoden viitekorkoon sidotut luotot

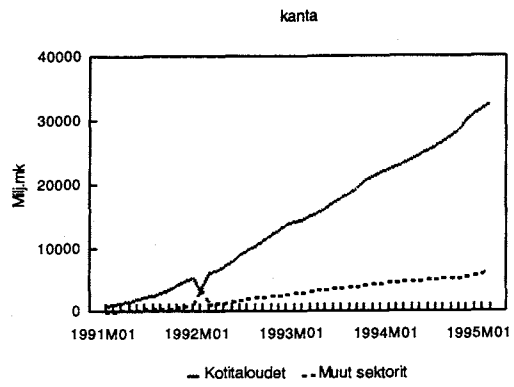
5 vuoden viitekorkoon sidotut luotot

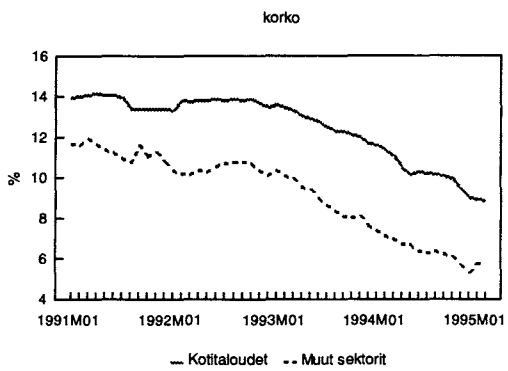
Primekorkoon sidotut luotot

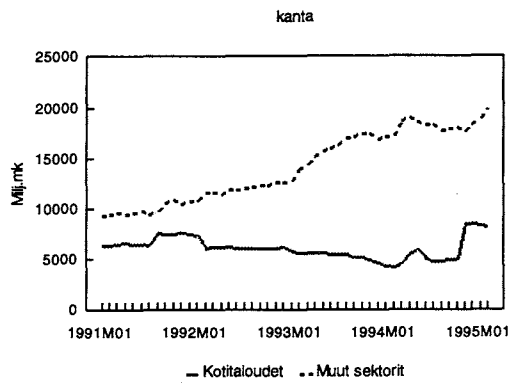
Primekorkoon sidotut luotot

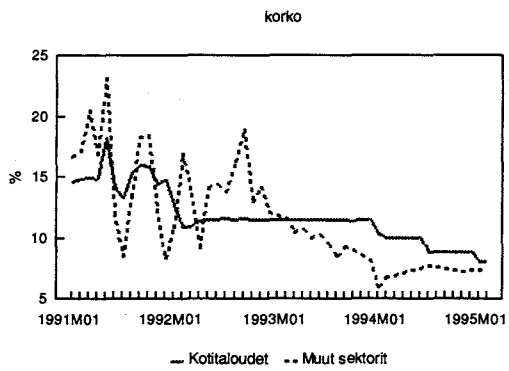
Kiinteäkorkoiset luotot

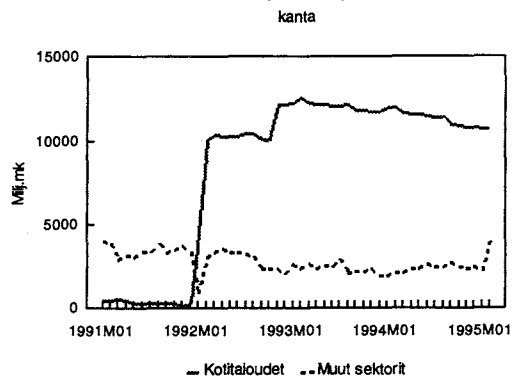
Kiinteäkorkoiset luotot

Muut luotot

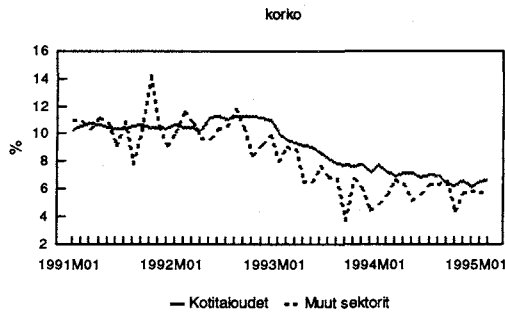

Muut luotot (sis. opintoluotot)

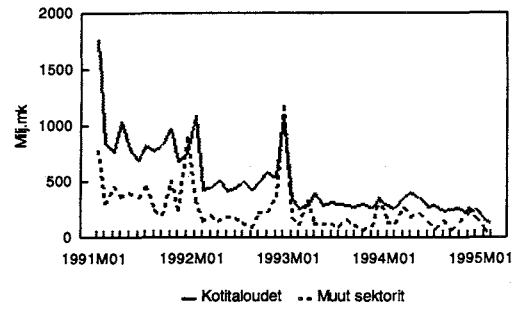

Liite 3.

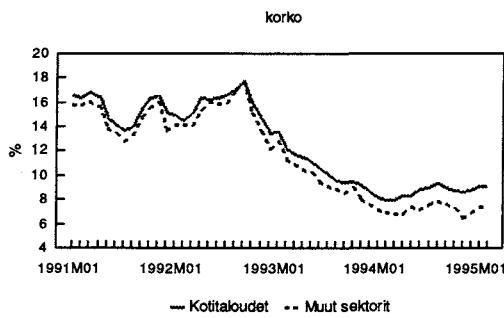
Uudet peruskorkosidonnaiset luotot

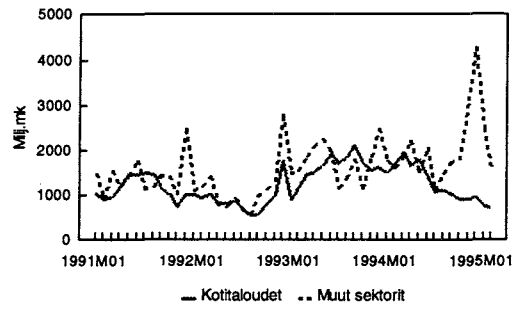
Uudet peruskorkosidonnaiset luotot

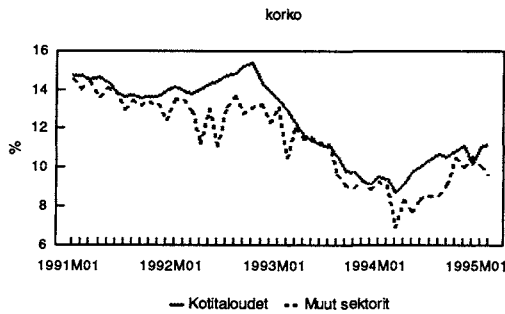
Uudet heliborsidonnaiset luotot

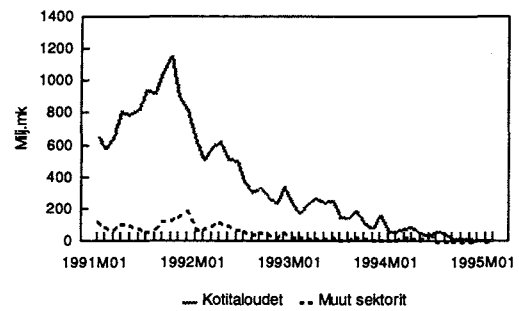
Uudet heliborsidonnaiset luotot

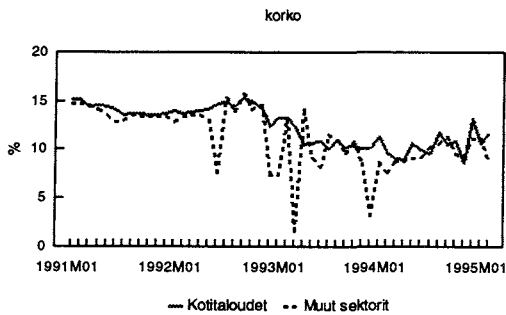
Uudet 3v. viitekorkoon sidotut luotot

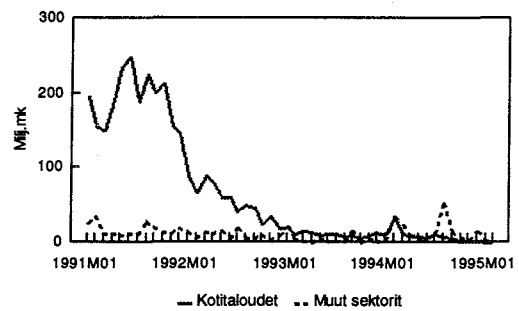
Uudet 3v. viitekorkoon sidotut luotot

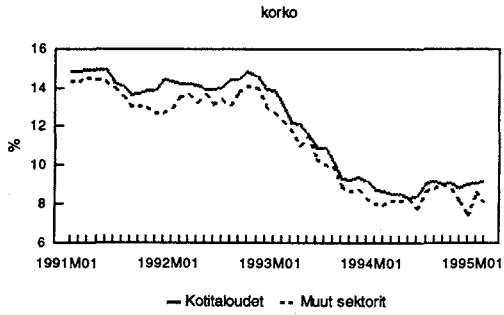
Uudet 5v. viitekorkoon sidotut luotot

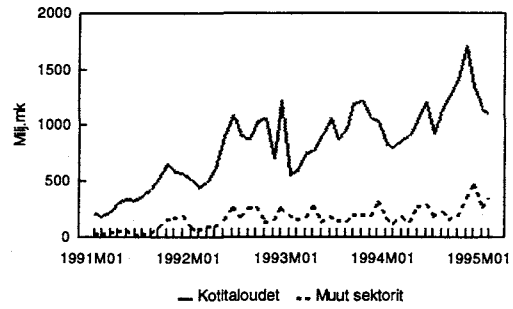
Uudet 5v. viitekorkoon sidotut luotot

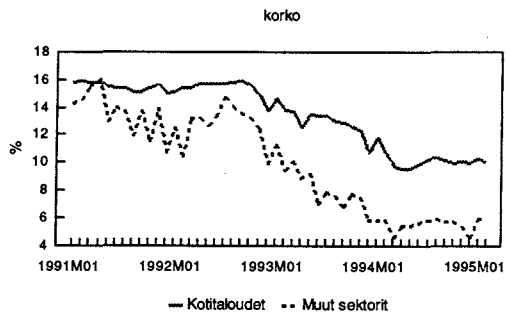
Uudet primekorkoon sidotut luotot

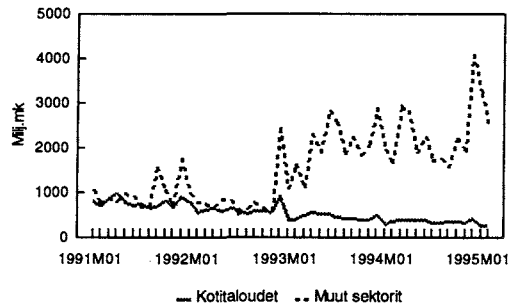
Uudet primekorkoon sidotut luotot

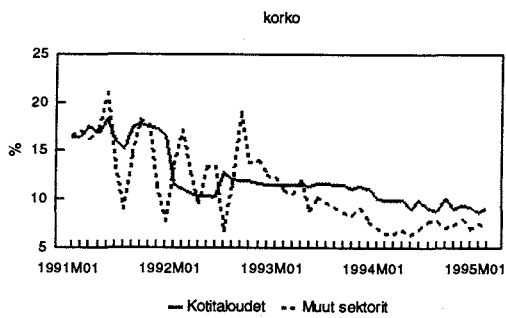
Uudet kiinteäkorkoiset luotot

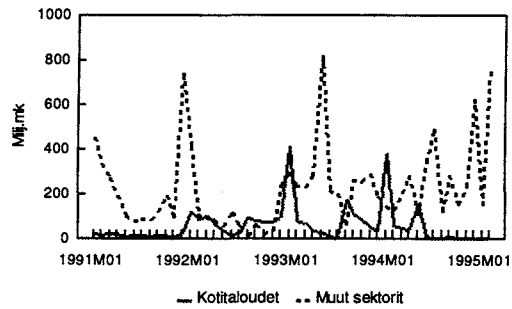
Uudet kiinteäkorkoiset luotot

Uudet muut luotot

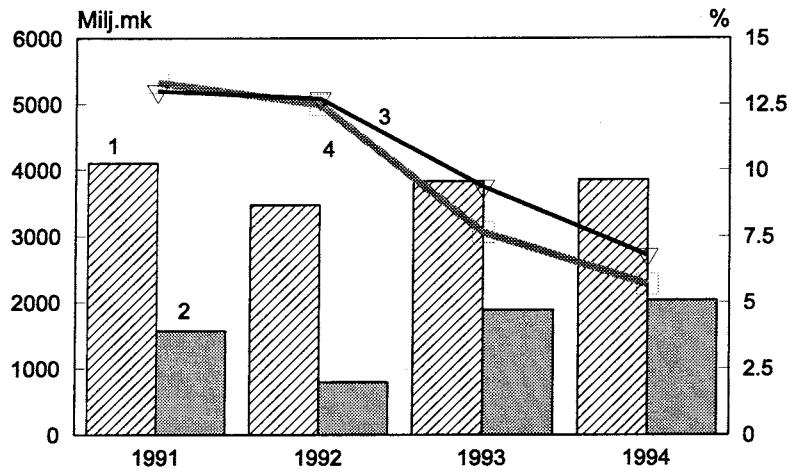

Uudet muut luotot

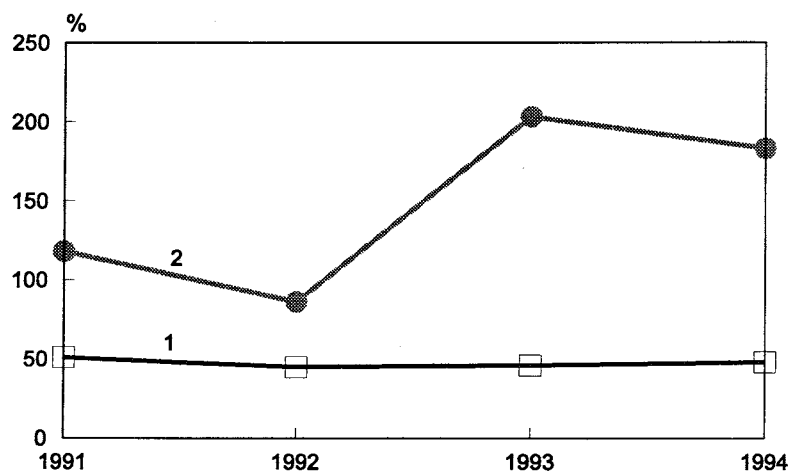
Liite 4.

Uudet luotot vuosittain ja niiden korko

- 1 Yritykset, luotot
- 2 Rahoituslaitokset, luotot
- 3 Yritykset, korko
- 4 Rahoituslaitokset, korko

Uusien luottojen suhde kantaan vuosittain

- 1 Yritykset
- 2 Rahoituslaitokset

SUOMEN PANKIN KESKUSTELUALOITTEITA

ISSN 0785-3572

- 1/95 Olavi Rantala **Valuuttakurssimuutosten vaikutus yritysten kannattavuuteen.** 1995. 51 s. ISBN 951-686-439-2. (KT)
- 2/95 Liselotte Høj **Fundamental Equilibrium Exchange Rate – A Case Study of the Finnish Markka.** 1995. 30 s. ISBN 951-686-440-6. (TU)
- 3/95 Jean-Marie Viaene – Itzhak Zilcha **Multiple Uncertainty, Forward-Futures Markets and International Trade.** 1995. 23 p. ISBN 951-686-441-4. (TU)
- 4/95 Jorma Hilpinen **Analysis on the Errors and Omissions in the Finnish Balance of Payments: Restless Capital Movements, Floating Exchange Rate and Errors Since 1991.** 1995. 31 s. ISBN 951-686-442-2. (TP)
- 5/95 Juhana Hukkinen – Matti Virén **Assessing the Performance of a Macroeconomic Model.** 1995. 48 s. ISBN 951-686-443-0. (TU)
- 6/95 Tuomas Saarenheimo **Credit Crunch Caused Investment Slump? An Empirical Analysis Using Finnish Data.** 1995. 26 s. ISBN 951-686-444-9. (KT)
- 7/95 Sinimaaria Ranki **On the Role of the Single Currency ECU.** 1995. 37 s. ISBN 951-686-445-7. (TU)
- 8/95 Juhana Hukkinen – Erkki Koskela **Voidaanko Suomen pitkien korkojen tasoa selittää talouden perustekijöillä, vai onko kyse jostain muusta?** 1995. 27 s. ISBN 951-686-446-5. (KT)
- 9/95 Kari Takala – Matti Virén **Testing Nonlinear Dynamics, Long Memory and Chaotic Behaviour with Macroeconomic Data.** 1995. 55 s. ISBN 951-686-448-1. (TU)
- 10/95 Lauri Kajanoja **Aggregate Investment and Corporate Indebtedness: Some Empirical Evidence from Finland.** 1995. 28 s. ISBN 951-686-449-X. (KT)
- 11/95 Kari Takala **The Interest Rate Sensitivity of Output in Finland.** 1995. 49 s. ISBN 951-686-450-3. (KT)
- 12/95 Timo Tyrväinen **Wage Determination in the Long Run, Real Wage Resistance and Unemployment: Multivariate Analysis of Cointegrating Relations in 10 OECD Economies.** 1995. 94 s. ISBN 951-686-451-1. (KT)
- 13/95 Eddie George **Inflation Targeting in the UK Monetary Policy Framework.** 1995. 12 s. ISBN 951-686-452-X. (TIE)
- 14/95 Risto Murto **The Banking Crisis, Banking Policy Regimes and the Value of a Bank.** 1995. 27 s. ISBN 951-686-453-8. (TU)
- 15/95 Kari Takala **Permanent Income Hypothesis and Saving in Finland.** 1995. 53 s. ISBN 951-686-454-6. (KT)
- 16/95 Heikki Koskenkylä – Jaana Rantama **Pankkien korkomarginaalit ja korkokatteet Pohoismaissa.** 1995. 27 s. ISBN 951-686-455-5. (RM)